

Aşı reddine hukuksal yaklaşım

Mustafa GÜLER
Avukat

Sunum planı

- Temel haklara ilişkin ana düzenlemeler
- Temel hakların sınırlandırılmasının sınırı
- Yargısal deęerlendirmeler

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

- Herkes **özel ve aile hayatına**, konutuna ve yazışmasına **saygı** gösterilmesi hakkına sahiptir. (m.8/1)
- Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin **yasayla öngörülmüş** ve **demokratik bir toplumda** ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, **sağlığın** veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin **korunması için gerekli bir tedbir olması** durumunda söz konusu olabilir. (m.8/2)

İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi

- *Sağlık alanında herhangi bir **müdahale**, ilgili kişinin bu müdahaleye özgürce ve bilgilendirilmiş bir şekilde **muvafakat** etmesinden sonra yapılabilir. (m.5)*
- Bu Sözleşmede yer alan haklar ve koruyucu hükümlerin kullanılmasında **kamu sağlığının korunması için kanun tarafından öngörülen ve demokratik bir toplumda gerekli olan kısıtlamalar** getirilebilir. (m.26)

Anayasa

- **Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında**, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz. (m.17)

Temel hakları sınırlandırmanın sınırı

- Temel hak ve hürriyetler, **özlerine dokunulmaksızın** yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde **belirtilen sebeplere bağlı olarak** ve **ancak kanunla sınırlanabilir**. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, **demokratik toplum düzeninin** ve lâik Cumhuriyetin **gereklerine** ve **ölçülülük ilkesine** aykırı olamaz. (m.13)

Aşı zorunluluğu var mı, getirilebilir mi?

- Aşı yapılması vücut bütünlüğünün ihlalidir. Bu nedenle aşı, asıl olarak aydınlatılmış onam üzerine yapılabilir.
- Kişinin rızası olmaksızın aşıya zorlanması, kişinin temel hak ve özgürlüğünü sınırlandırır. Hak ve özgürlüklerin varlığına ilişkin esas kurala istisnadır.

Hukuka uygun müdahale şartları

- Kanunla düzenlenmeli
- Meşru amaçlara ulaşmak için yapılmalı
- Demokratik toplumda gerekli olmalıdır
- Ölçülü olmalıdır
 - Elverişli
 - Gerekli
 - Orantılı

Avrupa Sosyal Şartı

- «Akit Taraflar, ... Sağlığın bozulmasına yol açan nedenleri olabildiğince ortadan kaldırmak ... **salgın**, yöresel ve diğer **hastalıkları** olabildiğince **önlemek** üzere tasarlanmış uygun önlemler almayı taahhüt ederler.»
(m.11)

Ülkemizdeki durum

- Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (1930)
- Anayasa Mahkemesi Kararları

80 yıl sonra keşfedilen kanun: UHK

- **Madde 57** – Kolera, veba hastalıklarından biri zuhur eder veya bunların birinden şüphe edilir veyahut bu hastalıklardan vefiyat vuku bulur veya mevtin bu hastalıklardan biri sebebiyle husule geldiğinden şüphe olunursa aşağıdaki maddelerde zikredilen kimseler **vak'ayı haber vermeğe mecburdurlar.**

Madde 72 – 57 nci maddede zikredilen hastalıklardan biri zuhur ettiği veya zuhurundan şüphelenildiği takdirde aşağıda gösterilen tedbirler tatbik olunur:

1 - Hasta olanların veya hasta olduğundan şüphe edilenlerin ve hastalığı neşrü tamim eylediği tetkikatı fenniye ile tebeyyün edenlerin fennen icap eden müddet zarfında ve sıhhat memurlarınca hanelerinde veya sıhhi ve fenni şartları haiz mahallerde tecrit ve müşahede altına vaz'ı.

2 - Hastalara veya hastalığa maruz bulunanlara serum veya **aşı tatbiki**.

...

7 - Dahilinde sari ve salgın hastalıklardan biri zuhur eden umumi mahallerin tehlike zail oluncaya kadar set ve tahliyesi.

- **Madde 64 – 57 nci maddede zikredilenlerden başka** her hangi bir hastalık **istilai şekil aldığı veya böyle bir tehlike baş gösterdiği takdirde** o hastalığın veya her hangi bir hastalık şeklinin memleketin her tarafında veya bir kısmında ihbarı mecburi olduğunu neşrü ilâna ve **o hastalığa karşı bu kanunda mezkür tedabirin kaffesini veya bir kısmını tatbika Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti salahiyettardır.**

Anayasa Mahkemesi Aşı Kararı

- Anayasa Mahkemesi, zorunlu aşıya ilişkin tüm kararlarında vücut bütünlüğünün korunması hakkını hem AİHS m.8, hem de Anayasa m.17 kapsamında değerlendirmiştir. Mahkeme, zorunlu tıbbi müdahalelerin -söz konusu müdahalenin boyutu ne kadar küçük olursa olsun- bu hakka müdahale teşkil edeceğini, her ne kadar çeşitli kanunlarda devlete çocuk ölümlerinin azaltılması ve toplum sağlığının korunması için tedbirler alma görevi verilmişse de, somut olarak her zorunlu tutulacak aşı için ayrı ayrı kanuni düzenlemenin varlığının zorunlu olduğunu belirtmiştir.

Tıbbi müdahalenin reddi

- **Özgürlüğün anlamlı olabilmesi için**, bu tür seçimlerin başkalarına ne kadar irrasyonel, akılsız veya küstah görünebileceğine bakılmaksızın, hastalar kendi görüş ve değerlerine uygun seçimler yapma hakkına sahip olmalıdır ... **Devlet sağlık alanında bireysel seçim özgürlüğüne müdahale etmekten kaçınmalıdır; nitekim bu tür bir müdahale yaşamın değerini sadece azaltabilir ve artıramaz...** Mahkeme'ye göre kişisel özerklik hakkı, reddetme ölümcül bir sonuca yol açsa bile tıbbi tedaviyi kabul etme veya reddetme özgürlüğünü gerektirir...

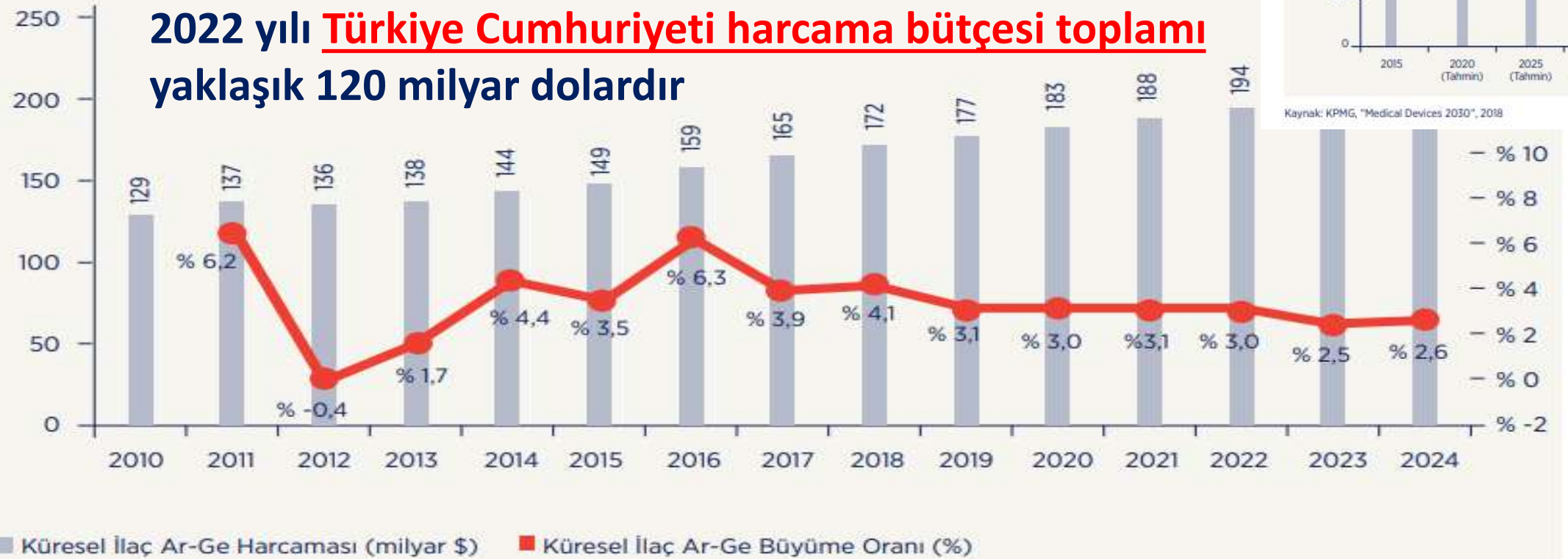
- Moskova Yehova Şahitleri ve Diğerleri/Rusya, Başvuru No. 302/02. 10.06.2010. Aktaran: Hakların Çatışması ve Dengelenmesi Bağlamında Çocuklara Yönelik Zorunlu Aşı Uygulaması, Dr. Öğr. Üyesi Fatmagül KALE ÖZÇELİK, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi Genel Kamu Hukuku Anabilim Dalı

AİHM Kararları – Bulaşıcı hastalık / aşı

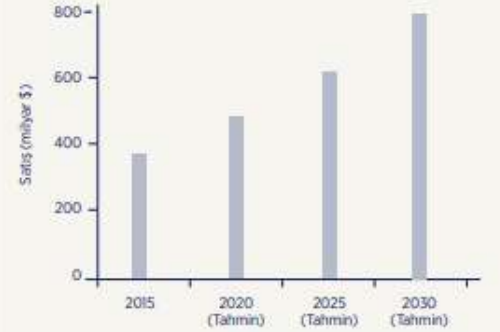
- Mahkeme, küçük bir önem taşısa bile tıbbi müdahalelerin ve zorunlu aşı gibi istemsiz bir tıbbi tedavinin madde 8’de korunan bireylerin fiziksel ve zihinsel bütünlük haklarına yönelik müdahale olduğunu tespit etmiştir.
- Mahkeme’nin görüşüne göre, devlet tarafından başvuranın fiziksel bütünlüğüne yönelik bu müdahale, **kamu sağlığının bir gereği olarak, bölgedeki bulaşıcı hastalıkların yayılmasını kontrol etme amacıyla yapılmaktadır.... Dolayısıyla tıbbi müdahale, başvuranın kişisel bütünlüğü ile halkın sağlığını korumaya yönelik kamu yararı arasındaki menfaat dengesini bozacak düzeyde değildir.**
- **AİHM:** Solomakhin/Ukrayna, Başvuru No. 24429/03, 15.03.2012;Y.F./Türkiye, Başvuru No. 24209/94, 22.07.2003 ;Acmanne ve Diğerleri/Belçika, Başvuru No. 10435/83; Carlo Boffa ve Diğerleri/San Marino, Başvuru No. 26536/95;
- **Anayasa Mahkemesi** Bireysel Başvuru, Salih Gökalp Sezer’in 2014/5629 numaralı başvurusu, Halime Sare Aysal’ın 2013/1789 sayılı başvurusu, vd. (*Kanunilik unsuru sağlanamadığından ihlal kararı verilmiştir*)

Aşı tereddüdü ile sağlık endüstrisi ilişkisi var mıdır!

Şekil 22: Küresel İlaç Ar-Ge Harcaması, 2010-2024

Şekil 23: Küresel Tıbbi Cihaz Satış Tahmini 2030

Kaynak: KPMG, "Medical Devices 2030", 2018

Kaynak: EvaluatePharma, "World Preview 2018, Outlook to 2024", 2018

KLİMİK - Ankara- 18.02.2022

Aşı hayat kurtarmaktadır

- Aşı karşıtı hareket nedeniyle dünya genelinde her beş çocuktan birinin rutin hayat kurtaran (routine life-saving) aşıları olmadığı ve bu nedenle tahmini bir buçuk milyon çocuğun her yıl mevcut aşılarla önlenebilecek hastalıklardan öldüğü DSÖ tarafından belirtilmiştir.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 'Vaccine Hesitancy: A Growing Challenge for Immunization Programmes' 18 Ağustos 2015, <https://www.who.int/news-room/detail/18-08-2015-vaccine-hesitancy-a-growingchallenge-for-immunization-programmes>, (20.03.2020).

Özetle;

- Zorunlu aşıdan önce salgın hastalık yönetiminin temel kurallarına uyularak toplumsal güven inşa edilmeli, korunmalıdır.
- Temel bir hak olan vücut bütünlüğünün korunması hakkına müdahale ancak kanunla olabilir,
- Aşı toplumsal dayanışmanın bir unsurudur,
- Zorunlu aşıdan kaçınanlar, zorla aşılanmaz ancak çeşitli kamusal yaptırımlarla karşı karşıya kalabilir.

548

Anıları önünde, saygıyla...

Daha geniş bilgi için kaynaklar:

- -Zorunlu aşı hakkında TTB Etik Kurul görüşü, https://www.ttb.org.tr/makale_goster.php?Guid=539e6956-8292-11ec-bfc3-c3e948a9785f
- -Covid 19 bağlamında zorunlu aşı tartışmalarının hukuki boyutu, Sevtap Metin, Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi 2021, Cilt 4, Ek Sayı 1
- <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1845047>
- -Zorunlu aşının anayasallığı, Korkut Kanadoğlu, <https://blog.lexpera.com.tr/zorunlu-asinin-anayasalligi/>
- - Hakların Çatışması ve Dengelenmesi Bağlamında Çocuklara Yönelik Zorunlu Aşı Uygulaması, Dr. Öğr. Üyesi Fatmagül KALE ÖZÇELİK, SDUHFD VOL: 10, NO: 2, YEAR: 2020,
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1478013>
- - İdari Kolluk Yetkisi Bağlamında Zorunlu Aşı Uygulaması, Dr. Öğr. Üyesi Mine KASAPOĞLU TURHAN, Hacettepe HFD, 9(1) 2019, 1 – 40
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/681279>
- Aşı Reddine Genel Bir Bakış ve Literatürün Gözden Geçirilmesi, Hayrunnisa Bekis Bozkurt, *Kafkas J Med Sci* 2018; 8(1):71–76,
- https://jaq.journalagent.com/kafkas/pdfs/KJMS_8_1_71_76.pdf

Habersiz hepsi kızamıktan ve ölümden,
Kirli yüzlerinde açan ölümden habersiz
Ve düşmüş bir gül oluyorlar birden,
Bebekler ölüyor, ölümden habersiz.

Ceyhun Atuf Kansu

Teşekkürler...

- Mustafa Güler
 - Avukat
- mustafaguler2@gmail.com
 - 5324905981